Pervi Temelyi

Diachkoga Jezika

za

Pochetnike

vu

Domorodnom Jeziku van dani

po

Antonu Rosich.

Cheterti krat naloseni.

VU VARASDINU

pritizkan vu szlovotizki Josefa pl. Platzer.

1839.

R II D -8°- 315 Print 1

Kakov Aldov vekshi, i bolshi Domovini donezti moremo, kak ako podvuchamo Mladozt, vu oveh oszebito Vremenah?

CICERO.

Vash jedino Napredek, Dragi Domo-
vine Szini! genul je mene, da one takaj
Vure, koje za Pochinek i Odehnenye
odluchene jeszu, za Polehchiczu vam vu
Navukih vasheh prizkerbeti, aldujem. —
Primite anda Poszel ov mali z-onem
Szerdczem, z-kojem ja nyega vam pre-
dajem, terszitesze vszigdar napreduvati
na Haszen predrage Domovine vashe, ter
Trud moj obilno naplachen bude.

Vu Varasdinu 30. Vszeszvetchaka 1821.

A. R.

VPELANYE.

Kaj je Grammatika) diachka?*

Je Navuk, koj vuchi dobro diachki chteti, piszati, razmeti i govoriti.

Kuliko Ztrankih ima ov Navuk?

Ima pet Ztrankih; takve jeszu. 1. Orthoepia iliti Pravochtenye. 2. Orthographia iliti Pravopiszanye. 3. Etymologia iliti Rechihzpelavanya. 4. Syntaxis iliti Rechihszlaganye i 5. Prosodia Glaszomernozt.

§. 1.

Od Pravochtenya.

Kaj je pravochtenye?

Je Navuk, koj vuchi Szlove poznati, nye med szobum razluchavati, piszati, zgovarjati,

---

*) Grammatika horvatzki pravo Szlovnicza imenujesze, ar Gramma Rech gerchka znamenuje Szlovo, gerchke pako Rechi izpelyane, na tica izhajajuche, Zvekshinum vu horvatzkom na nicza izhajaju.

i vu Szlovke szlagati; iliti je Navuk, koj vuchi prav chteti.

Kaj je Szlova?

Je najmensha Ztran Rechi, koja szamo poszeb piszatisze more.

Kuliko je Szlov.

Diaki imaju 23 Szlove. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. X. Y. Z. Zmed kojeh Gerchke jeszu K. Y. Z.

Kaksze deliju Szlove?

Na Vocales iliti Szamoglasznike, Consonantes Zkukglasznike.

Kaj je Szamoglasznik?

Je Szlova, koja prez pomochi, druge Szlove szvoj Glasz ima. v. P. A, ovde nijedne druge Szlove Glasz nechujesze.

Kuliko je Szamoglasznikov?

Pet, diachkeh. A. E. I. O. U. i jeden gerchki Y, iz kojeh nachinyajusze shezt-Dvojglasznіki, ae, au, ei, eu, oe, yi, v. P. praemium, aurum, hei, Europa, poena.

Kaj je zkupglasznik?

Je Szlova, koja prez Pomochi druge Szlove izgovoritisze nemore: v. P. pri Szlovi B, chujesze zajedno E, kakti BE, niti drugach Glasza kakvoga imati more.

Kuliko je Zkupglasznikov?

Szedemnajzl, najmre vsze oztale Szlove

zovejusze Zkupglaszniki, koje z-Szamoglasznikom zkupa zgovarjajusze. — Vechput takaj I, i U poztaju Zkupglaszniki, kada na Pochetku Szlovke pred Szamoglasznikom ztoiju. v. P. ius, ianua, iuvo, Jouis, maior, vado venio

Kaksze deliju Zkupglaszniki?

Na prozte, y zeztavlene. Prozti jeszu 15. najmre B. C. D. K. P. Q. T. L. M. N. R. Zeztavleni jeszu X, i, Z.

Kaksze ove Szlove izgovorjaju?

Szlove vu diachkom tak izgovorjajusze, kak i vu horvatzkom.

Iznimlyesze vendar 1) C pred a, o, u, i. Zkupglasznikom, kak takaj na Konczu vszake Rechi, izgovorjasze kakti K. v. P. caro, cor, culter, credo, ac, nec, — pred e, i, y, ae, oe izgovorjasze kakti cz: v. P. cedrus, cibus Cyrus, Caesar, coena.

2) T pred i, kada joshche jeden Szamoglasznik ali Dvojglasznik szledi, izgovorjasze takaj kakti cz. v. P. ambitio, nuptiae. Na pochetku pako Rechi, ali za szlovum s zadersi szvojega Glasza navadnoga v. P. tiara, ostium, quaestio.

§ 2.

Od Pravopiszanya.

Kaj je Pravopiszanye?

Je návuk, koj vuchi pravopiszati

Koje Naredbe Pravopiszanya vu obchinzkom obdersavatisze moraju vu diachkom?

1) Od Szlov i nyihovoga premenyanya. 2) Od Prikratchuvanya, i Prenashanya Rechih. 3) Od Rechih nekojeh, koje vu Obchinzkom prez Razluke, i krivo pishejusze. 4) Od Znamenkih Razluchnozti.

Gde i kada velike iliti zapochetne Szlove piszatisze moraju?

1) Na pochetku Govorenya, i Versushev, kak takaj za Piknyum. 2) Laztovita Imena, i koja iz nyih izpelyavajusze, v. P. Homerus, Homericus, Roma, Romanus. 3) Imena Szvetkov, Znanztvih, Chaztih, Szlusbih, i vsza ona, koja kaj oszebujnoga znamenuju: v. P. Pascha, Geographia, Rex, Dux, Aprilis, izpodobna. 4) Chaztih Imenuvanya iliti Titulushi, kak takaj Zaimena na Titulushe zpadajucha: v. P. Te Vir Illustrissime! nekoji zpodobna Imenuvanya czela z-velikemi Szlovami pisheju: v. P. TE VIR ILLUSTRISSIME!

Koje naredbe vu maleh Szlovah obdersavatisze moraju?

1) Najsze nepotrebuju Szlove vu diachkom Jeziku nenavadne v. P. j, mezto i, ar bolye pishesze adiicere, kak adjicere. 2) Dvojglaszniki ae, oe, lepshe razdruseni pishejusze: v. P. Mensae. 3) u, na mezto v, vu szredini lepshe ztoi, kak na Pochetku v. P. bolye iuuo, kak vua. 4) Szlove y, th, ch, ph, szamo vu Gerchkeh, ali iz nyih izpelyaneh Rechih, nigdar pako vu diachkeh najsze nepotrebuju; zlo anda pishesze

author, tyro, charus, nego, lejo autor, tiro, carus. Zhog lepshega Glasza vendar z-ch pishe pulcher, i inchoo. 5) Gde goder nije szuprotivno lepomu Zgovarjanyu, onde rechi zeztavlene zadersiju zadnyu Szlovu Predztavka, z-kojem zeztavlajusze, v. P. adfero, adgredior: — nebi vendar lepo chuti bilo adcipio, conlega i. t. d.

Kaj je od Prikratchuvanya Rechih znati?

Na kuliko je moguche, od vszakoga Prikratchenya habatisze je potrebno; ar takva Prikratchenya od drugeh tesko razmejusze, i za nekuliko Vremena od izteh Piszczev prechtetisze nemoreju Rechi anda czele, kaksze zgovorjaju, tak tulikaj najsze pisheju, ne pako Dona nra, mezto Domina, Nostra.

Koje naredbe obdersavatisze imaju vu Razdelivanyu Szlovkih pri Prenashanyu Rechih?

1) Kada je Zkupglasznik med dvemi Szamoglaszniki, vzemesze vszigdar k-szledechi Szlovki. v. P. Ci-ce-ro, Da-nu-bius.

2) Kada jednoizti Zkupglasznik podrugachisze, onda jeden k-perveshi, drugi k-szledechoj Szlovki vzemesze, v. P. an-nus, flam-ma.

3) Takvi zkupglaszniki, koji na Pochetku Rechih zkupa nahadyajusze, niti vu Szredini Rechih razdrusevatisze neszmeju. — Ovakvi jeszu.

Bd	—	Ba-lium	zato	razdeli	ovak a-bdo-men
Cl		Clivus	—	—	— Co-cles
Cn		Cnoius	—	—	— r-chna
Ct		Ctesiphon		—	— do-ctus
Gn		Gnarus	—	—	— i-gnis
Mn		Mnemosynon		—	— o-mnis
Pht		Phtisis	—	—	— na-phta
Ps		Psittacus	—	—	— scri-psi
Pt		Ptolomaeus		—	— a-ptus
Sc		Scamnum	—	—	— di-sco
Sm		Smaragdus		—	— Co-smus
Sp		Spes	—	—	— A-sper
Sq		Squamma	—	—	— te-squa
St		Sto	—	—	— pa-stor
Tl	—	Tlepolemus		—	— A-tlas

Kajti reczhisze more

4) Zeztavlyene Rechi najsze tak prenashaju, kaksze goder zeztavlyaju v. P. prod-eo, ab-igo, ad-eo, dis-curro, sus-tineo, et-iam, neg-otium, Pros-odia, pot-est.

Kaj oszebujno zapametitije pri Rechih, koje od razluchneh, razluchnem Nachinom pishejusze?

Vu takveh rechih najbolye je naszlеduvati oneh Navadu, koju vishe Lyudih naszlеduju; jedino vu tom najbolye pazitisze mora, da vuchem vnogi faliju, koji vszaku Rech, koja od *pre* pochmesze z-Dvojglasznikom *ae* pisheju, Pochetniki nezapelyajusze vu falingu. Rechi najmre, koje ovde szlediu, z-proztem *e* piszatisze moraju, v. P.

Prela, prebendo, precor, pretiumque, premoque, precesque.

Dant tibi simplex *e*. diphtongum cetera poscunt.

Oztale vsze *z-prae.*

Pazka. Pri szledecheh vszejedno je kakgodsze pisheju:

Caerimonia, caeremonia, ali ceremonia

Causa	ali	Caussa	Quotidie	ali	Cotidie
Caecus	—	Coecus	Cocus	—	Coquus
Caelebs	—	Coelebs	Locutus	—	Loquutus
Littera	—	Litera	Tricesimus		Trigesim.
Saeculum	—	Seculum	Vigesimus		Vicesimus

i. t. d.

Kojaszu oszebujna Znamenya Razluchnozti pri Diakih?

1) Comma (,) iliti Cherknya. 2) Semicolon, Cherknya Piknya, iliti media nota (;). 3) Duo puncta, iliti Dvojpiknya (:). 4) Punctum Piknya (.) 5) Signum Interrogationis, Znamenye Pitanya (?) Signum Exclamationis, Znamenye Izkrichanya (!) Parenthesis, Zapira () ali |: :|

Na kakvu Haszen jeszu ova Znamenya?

1) Da Govorenye vchiniju razumlivo tak Chtevczu, kak Zgovorjajuchemu. 2) Dasze Chtavecz, ali Govoritel pri takoveh oddehnuti Vreme ima.

§ 3.

Od Rechihzpelavanya.

Kaj je Rechizpelavanye?

Je Ztran Grammatike, koja poszebneh Rechih iliti ztrankih Govorenya Naravu, pochetek, i Premenanye vuchi.

Odkud poztaje Govorenye?

Govorenye poztaje iz Rechih, kakti, a-le-as fuge, mortem meditare; Igru besi, Szmert premishlavaj. Rechi poztaju iz Szlovkih, kakti a-le-as. Szlovka zadnich biva iz Szlov.

Kuliko je Ztranih Govorenya?

Oszem: Nomen, Ime, Pronomen, Zaime, Verbum, Vremenorech, Participium, Delnikorech, Praepositio, Predztavek, Adverbium Prirechek, Interiectio, Medmetek, Coniunctio, Veznik. Perve 4 Ztrani, Nomen, Pronomen, Verbum, i Participium premenyatisze moreju, oztale 4 jeszu nepremenlive. Vu szledechoj Peldi vsze oszem Ztrani nahadyajusze.

Interi.	*Pron.*	*Partic.*	*Coniunct.*	*Adverb.*
Vae	tibi	ridenti	quia	mox
Praep.	*Nomen.*	*Verb.*		
post	gaudia	flebis.		

DEL I.

§ 1.

Od Imena vu obchinzkom.

Kaj je Ime?

Ime je premenliva Ztran Govorenya, koja ima Zpole, Broje, i Padanya, nema pako Vremena niti Nachina, v. P. haec Mensa, hic Dominus, hic bonus, haec bona, hoc bonum.

Kuliko verztno je ime?

Dvojverztno: Substantivum, Szamoztavno, i Adiectivum, Pridavno.

Kaj je ime Szamoztavno?

Substantivum iliti Szamoztavno ime je, koje szamo vu Govorenyu ztati more, i znamenuje ztanovito Dugovanye v. P. hic Pileus, ov Skerlak, haec Mensa, ov Ztol.

Kaj je pridavno Ime?

Adiectivum, iliti pridavno Ime je, koje szamo vu Govorenyu prez Substantivum ztati nemore, ima vsze 3 zpolnike, ochituje Laztovitozt Dugovanya, iliti Szamoztavnoga Imena, v. P. Pileus niger, mensa longa.

Kuliko verztno je Ime Szamoztavno?

Trojverztno: Nomen Proprium, Laztovito Ime, Appellativum Obchinzko, i Collectivum, Zkupno.

Nomen Proprium, koje laztovita szamo Dugovanya znamenuje, takva jeszu vsza Imena Lyudih, Varashev, Potokov Szeli ozt: v. P. Petrus, Varasdinum, Dravus.

Nomen Appelativum, koje Dugovanya obchinzka, i neztanovita znamenuje v. P. Rex, urbs, homo i. t. d.

Collectivum je, koje vu jedino Brojniku vre Vnosinu znamenuje: v. P. Populus, puk, Gens, narod, Turba, vnosina, Exercitus, Shereg, grex Chreda, cumulus Kup, i. t. d.

§ 2.

Od Imena Szamoztavnoga vu oszebnom.

Na kaj je paziti pri Szamoztavnem Imenu?

1) Kojega je Zpola. 2) Kojega je Broja. 3) Kojega je Padanya. 4) Kojega je Premenanya iliti Declinatie.

Pochemsze pozna, kojega je Zpola Ime?

Iz diachkoga Zpolnika, iliti Articulusha; koje ima Zpolnika hic, je muskoga Zpola, kakti hic Dominus; koje ima Zpolnika haec, je senzkoga Zpola v. P. haec mater, ova Mati: koje ima Zpolnika hoc, je neznanoga Zpola, kakti hoc animal, ovo Sivinche.

Kaj je Padanyc?

Casus iliti Padanye je Premenanye zadnye Szlovke Nominativusha.

Kuliko je Padanyih?

Shezt: 1. Nominativus. 2. Genitivus. 3. Dativus. 4. Accusativus. 5. Vocativus. 6. Ablativus.

Kuliko je Brojnikov?

Dva: Singalaris, jedino Brojnik, koj Dugovanye jedno szamo znamenuje v. P. Dominus, Gozpon. Pluralis, Vechbrojnik, koj od visheh Dugovany govori, v. P. Domini, Gozponi.

Kaj je Premenanye iliti Declinatio?

Je Menanye Imena na Konczu po Padanyih.

Kuliko je Deklinatiih?

Pet, ter poznajusze iz zadnych Szlovkih drugoga Padanya, ovak v. P.

Drugo Padanye perve Declinatie izhaja na *ae.*
Druge — — — *i*
Trejtje — — — *is*
Cheterte — — *us* ali *u.*
Pete — — — *ei.*

Odkudsze oztala Padanya izpelyavaju?

Vsza oztala Padanya zpelyavajusze iz Genitivusha iliti drugoga Padanya Jedinobrojnika, kojega zadnya Szlovka razluchno premenyasze v. P. Jupiter, Jovis, Jovi, Jovem.

Tri obchinzke Naredbe.

Perva. Vsza Imena neznanoga Zpola imaju tri Padanya jednaka; Nominativus, Accusativus, i Vocativus, koja vu Vechbrojniku na *a* izhajaju.

Druga. Tretje, i Shezto Padanye Vechbrojnika po vszeh peteh Declinatiah jednaka jeszu.

Trejtja. Peto Padanye tak vu Jedino, kak vu Vechbrojniku jednako je zpervem; znimlusze Vendar Imena druge Declinatie, vu Nomin, na *us* izhajajucha; ar takova vu Petom Padanyu Jedinobrojnika; imaju na e. v. P. Dominus, i, o Domine!

Pervo Premenanye Imen.

Koja Imena zpadaju na pervo Premenanye?

Koja vu Nominativushu izhajaju na *a*, vu Genitivushu pako na *ae*, v. P. Mensa, Mensae, Ztol.

Kak izhajaju Padanya imen pervoga Premenanya?

Jedino Brojnik.			Vechbrojnik.		
Pervo Padanye,	na	-*a*	PervoPadanye	na	-*ae*
Druge	—	—-*ae*	Drugo	—	—-*arum*
Trejtje	—	—-*ae*	Trejtje	—	—-*is* ali *abus*
Cheterto	—	—-*am*	Cheterto	—	—-*as*
Peto	—	—-*a*	Peto	—	—-*ae*
Shezto	—	—-*a*	Shezto	—	—-*is*, ali *abus*

Kaj vuchi perva Pazka od pervoga Premenanya?

Vuchi, da Imena ova Filia, Dea, famula, anima, domina, socia, nata, liberta, equa, asina, mula, cerva, ursa, vu trejtjom i sheztom Padanyu Vechbrojnika izhajaju na *abus*, v. P. Filiabus, Deabus. Ako pako gore rechena Imena na drugo Premenanye zpadaju Kakti filius, ii, Deus, ei, famulus, i, onda imaju poleg Naredbe na *is* v. P. filiis, famulis, i. t. d.

Kaj vuchi druga Pazka?

Da pri Imenih, koja od Szamoglasznika pochimlyusze, vu sheztom Padanyu poztavlasze Predztavek *ab* ali *ex*, koja pako od Zkupglasznika pochimlyusze, dobivaju, *a*, ali *e*, v. P. ab Avia, ab Hora, kajti ima H Naravu Szamoglasznika, — a Mensa, a Domino.

Drugo Premenanye.

Koja Imena zpadaju na drugo Premenanye?

Koja vu Nominativushu na *us* ali *um*, ali *er*, *ir*, *ur*, vu Genetivushu pako na *i* izhajaju, v. P. Dominus, i, Gozpon, Scamnum, i, Klupager, gri Nyiva, Vir, i, Chlovek, satur, i, szit.

Kak izhajaju Padanya Imen drugoga Premenanya?

Jedinobr.			Vechbr.		
Pervo Padanye na *us*, *um*, ali *er*, *ir*, *ur*.			Pervo Padanye na *i*, *a*		
Drugo	—	*i*	Drugo	—	*orum*
Trejtje	—	*o*	Trejtje	—	*is*
Cheterto	—	*um*	Cheterto	—	*os*, *a*
Peto	—	z-p. jedn. ali *e*, *i*.	Peto	—	z-p. jedn.
Shezto	—	*o*.	Schezto	—	*is*

Pazka. 1. Imena Laztovita Lyudih, ali Potokov vu Nomin. na *ius* izhajajucha imaju vu petom Padanyu szamo na jeden i, v. P. Antonius, ii, ima o Antoni!

Pazka. 2. Imena obchinzka pako, koja na *ius* izhajaju, imaju vu Vokativushu na *e*. v. P. gladius, ii, gladie! Mech. Fluvius, ii, o Fluvie! Potok. — Iznimlyesze vendar Filius, ii, akoprem je obchinzko Ime, ima vendar, o Fili! na jeden i.

Pazka 3. Deus, akoprem na *us* izhaja, nema vendar vu Vocativushu na e, nego z-Nominativushem jednako Vu Vechbrojniku pako premenyasze ovak: N. Dii, G. Deorum, D. Diis, Ac. Deos, V. Dii, Abl. Diis.

Trejtje Premenanye.

Koja Imena zpadaju na trejtje Premenanye?

Koja vu Nominativushu na vszakojachke Szlove, nego vu Genitivushu vszigdar na *is* izhajaju.

Kak izhajaju Padanya Imen trejtjega Premenanya?

Jedinobr.		Vechbr.		
Pervo Pad. na vszakojachke Szlove		Pervo Padanye na *es*, *a*		
Drugo	— *is*	Drugo	—	*um*, *ium*
Trejtje	— *i*	Trejtje	—	*ibus*
Cheterto	— *em*	Cheterto	—	*es*, *a*
Peto	— z-p. jedn.	Peto	—	z-p. jedn.
Schezto	— *e*, *i*.	Shezto	—	*ibus*

Pazka 1. Imena, koja vu Nom. Sing. na *es*, ali *is* izhajaju, i vu Genitivushu nikaj vishe Szlovkih nedobivaju, kak vu Nominativ. imaju vu Gen. plur. na *ium*. v. P. ovis, is, ima harum ovium. Iznimlyusze vendar: Vates, Panis, Juvenis, Canis, imaju vu Gen. plur. Vatum, Panum, Iuvenum, Canum.

Pazka 2. Imena Neznanoga Szpola, koja vu Nom. Sing. izhajaju na *al*, *ar*, *e*, dobivaju vu Shezłom Padanyu Jedinobr. *i*, vu Nomina. Vechbr. *ia* vu Genitiv. Vechbr. *ium* v. P. Animal, ima ab hoc Animali, haec animalia, horum Animalium. Iznimlyusze far, baccar, jubar, hepar, i nectar.

Cheterto Premenanye.

Koja Imena zpadaju na cheterto Premenanye?

Koja vu Nominativushu izhajaju na *us*, ali *u*; vu Genitivushu takaj na *us*, ali *u* jeszu chetertoga Premenanya, kakti Sensus, us, Chutenye, genu, u, Koleno.

Kak izhajaju Padanya Imen chetertoga Premenanya?

Jednobr.			Vechbr.		
Pervo Padanye	na	*us, u.*	Pervo Padanye	na	*us, a*
Drugo	—	*us, u*	Drugo	—	*uum*
Trejtje	—	*ui, u*	Trejtje	—	*ibus, ubus*
Cheterto	—	*um, u*	Cheterto	—	*us, a*
Peto	—	z-per. jed.	Peto	—	z-per. jedn.
Shezto	—	*u.*	Shezto	—	*ibus, ubus.*

Pazka Imena ova acus, arcus, artus, lacus, partus, quercus, ficus, speccus, tribus, izhajaju vu trejtjem, i sheztom Padan. Vechbr. na *ubus*, kakti: acubus arcubus, artubus, i. t. d. Portus pako quaestus i veru imaju na *ibus*, i na *ubus*, kakti portubus vel portibus, quaestibus vel quaestubus, veribus, vel verubus.

Peto Premenanye.

Koja Imena zpadaju na peto Premenanye?

Kojeh Nominativus na *es*, Gentivus pako na *ei* izhaja, i jednu Szlovku vishe priemlye vu Genitivushu, kak vu Nominativushu. v. P. Dies, diei, Dan.

Kak izhajaju Padanya Imen petoga Premenanya?

Jedinobr.			Vechbr.		
Pervo Padanya	na	*es*	Pervo Padanya	na	*es*
Drugo	—	*ei*	Drugo	—	*erum*
Trejtje	—	*ei*	Trejtje	—	*ebus*
Cheterto	—	*em*	Cheterto	—	*es*
Peto	—	z-per. jed.	Peto	—	z-per jed.
Shezto	—	*e*	Shezto	—	*ebus*

Pazka. Zvan oveh imen, dies, res, species, acies, spes superficies, i progenies,

nijedna zkoro petoga Premenanya Imena nemaju Vechbrojnika; Genitivush pako szamo vu oveh treh je navaden, dierum, rerum specierum.

Od nenaredneh Imen.

Kaj je Ime Nenaredno?

Ime Nenaredno je, koje od Naredbih navadneh pet Premenanyih odztupluje; kakti haec Domus, koje vu nekojeh Padanyih poleg drugoga i chetertoga Premenanya premenyasze, kak vu Knyigi skolni vidisze na Liztu 25. Domus, *us* ali *i*.

§ 3.

Od Prid avneh Imen vu oszebnom.

Kuliko verztnoje Pridavno Ime?

Trojverztno: najmre ali je trojega Izhajanya, kakti hic bonus, haec bona, hoc bonum, ali je dvojega Izhajanya, kakti, hic, haec, brevis, et hoc breve; ali je jednoga Izhajanya kakti, hic, haec, hoc felix.

Na koja Premenanya zpadaju Pridavna Imena?

Pridavna na *us*, *a*, *um*, ali *er*, *a*, *um* zpadaju na drugo, i pervo Premenanye, kakti Doctus, a, um, niger, a, um. Muski Zpol pazisze poleg Dominus, Senzki poleg Mensa, Neznani poleg Templum. Vsza oztala Adjectiva kuliko god Izhajanyih imaju, zpadaju, na trejtju Declinatiu.

Koja Adjectiva perve, i druge Declinatio iznimlyejusze od navadnoga Premenanya.

Iznimlyejusze szledecha 11: Alter, alius, solus, totus, unus, ullus, nullus, uter, neuter, uterque, alteruter koja akoprem po vszeh Padanyih, kakti bonus premenyajusze, vu Genitivushu vendar Jedinobrojnika imaju na *ius*, vu Dativushu pako na *i* po vszeh treh Zpolih. v. P. Alter, a, um, Gen. alterius, Dat. alteri. Alius, a, ud, Gen. alius, Dat. alii; Drugi, i. t. d.

§ 4.

Od Prizpodablanya Pridavneh.

Kaj je Comparatio, iliti Prizpodablanye?

Je Premenanye Pridavnoga Imena po vszeh treh Zpolih chez Ztupaje: kakti Doctus, Doctior, Doctissimus, Docta, Doctior, Doctissima, Doctum, Doctius, Doctissimum.

Kuliko je Ztupajev?

Tri: Positivus iliti Polositelni, Comparativus Razszuditelni, i Superlativus Izvisziteln.

Kaj je Positivus, iliti pervi, ali polositelni Ztupaj?

Je on, koj Dugovanye niti nepovekshava, niti nepomenshava. v. P. magnus, velik, parvus, mal.

Kulikoverztno je Izhajanye pervoga Ztupaja?

Szedmeroverzti: izhaja majmre na *er*, *es*,

is, us, ns, rs, i. x. kakti pulcher, locuples, fortis, doctus, sapiens, solers, felix.

Kaj je Comparativus iliti razszuditelni ali 2. *Ztupaj?*

Koj Dugovanye izvishuje, ali ponisuje, kakti; major, vekshi, minor, menshi.

Kaj je Superlativus iliti Izviszitelni, ali 3. *Ztupaj?*

Koj Dugovanye zevszema izvishuje, ali zevszema ponisuje, i vu horvatzkom poleg szebe ima *naj, pre, kruto,* ali *szevszema.* v. P. maximus, najvekshi, prevelik, ali zevszema velik minimus, naj menshi, premal, zevszema mal, ali kruto mal.

Iz kojega Padanya izpelyavajusze Ztupaji?

Drugi, i trejtji Ztupaj izpelyavasze iz onoga Padanya koje na *i* izhaja, tak da 1) k-onomu *i* pridasze *or*, i poztane drugi Ztupai muski, i senski Zpol, ali *us* ter poztane neznani Zpol, v. P. docti-or, docti-us. — 2. K-onomu *i* pridasze *s*, i *simus, a, um,* ter poztane trejtji Ztupai; docti-ssimus. a, um.

Kaksze premeniaju Ztupaja?

Pervi Ztupai pazisze na pervu i drugu Declinatiu; drugi Ztupaj na trejtju; — trejtji pako na pervu i drugu.

Koja Pridavna iznimlyejusze od ovoga Izpelavanya Ztupajev?

Pervich.

Iznimlyusze Pridavna, koja na *er* dokonchajusze, ar ona nedelaju trejtjega Ztupaja iz ono-

ga Padanya koje na *i* izhaja, nego iz Nominativusha, da k-onomu *er* pridaju *rimus*, *a*, *um*, v. P. niger-rimus, a, um. Drugoga Ztupaja pako delaju poleg Naredbe v. P. nigrior.

Drugoch.

Ajectiva: facilis, difficilis, gracilis, humilis, imbecillis, similis, dissimilis dobivaju mezto zadnye Szlovke *is*, *limus*, a, um vu trejtjem Ztupaju; kakti facil-limus, difficil-limus, gracil-limus, humil-limus, imbecil-limus, simil-limus.

Trejtich.

Imena, koja na *eus*, *ius*, ali *uus* izhajaju, nemaju drugoga niti trejtjega Ztupaja, negosze prida mezto drugoga Ztupaja *magis*, mezto trejtjega, *maxime*, v. P. Idoneus, prikladen, magis idoneus, prikladneshi, maxime idoneus, najprikladneshi.

Chetertich.

Imena, koja na dicus, ficus, volus, ali loquus izhajaju, delaju drugoga Ztupaja tak dasze on *i* oberne na *entior*, v. P. maledicentior, vu trejtjem, na *entissimus*, kakti maledic-entissimus.

Pomenkajucha.

Koja nemaju pervoga, koja nemaju drugoga, i koja nemaju trejtjega Ztupaja poglei v-skolni Knyigi lizt 43. — Senex vendar ima maxime senex, juvenis, maxime juvenis.

Pridavek.

Koja nemaju nikakvoga Ztupaja, i kojem niti magis, niti maxime pridatisze neszme?

Takva jeszu. 1. Vsza Substantiva, Zaimena pitajucha, i odgovorjajucha, zpomnyiva, brojna, i koja vu horvatzkom takaj Ztupajev imati nemoreju. 2. Koja materiu kakvu znamenuju, kakti aureus, argenteus, cedrinus, ligneus, gemmeus, plumbeus. 3. Koja na *bundus*, ali *dus* Delnikorechi izhajaju, kakti moribundus, amandus. 4. Koje vre vu szebi. 3. Ztupaja znamenuju, takva jeszu, infinitus, ingens, omniscius, praecipuus, eximius, egregius, heroicus, enormis omnipotens immensus, summus. 5. Koja na *fer* ali *ger*, zeztavlena izhajaju, kakti frugifer, cruciger. 6. Zadnich zeztavlena iz *per* i *prae*, kakti perdoctus, praedives; iznimlyesze praeclarus, rior, rissimus, praestabilis, praestabilior. Ako vendar Pridavno ime, koje od *per* ali *prae* pochmesze, ter prez onoga Predztavkaj chez Ztupaje premenyatisze nemore, onda takov Adjectivum ima drugoga i trejtjega Ztupaja poleg Naredbe, v. P. praestans, tior, tissimus.

§ 5.

Od Imen Brojnch.

Kuliko je Felih Imen brojneh?

Shezt: Cardinalia, Glavnobrojna, Ordinalia, Redobrojna, Distributiva, Razdelitelna,

Multiplicativa. Povekshavajucha, Proportionalia, Primerna, et Temporalia, Vremenita.

1. Cardinalia iliti glavnobrojna odgovarjaju na Pitanye *kuliko?* v. P. Jeden, unus, dva, duo, tri tres, i. t. d. Lizt 45.

2. Ordinalia Redobrojna odgovarjaju na Pitanye *koji?* v. P. pervi, primus, drugi, secundus, i. t. d. Lizt. 48.

3. Distributiva Razdelitelna odgovarjaju na Pitanye, *po kuliko?* v. P. po jeden, singuli, po dva, bini, po tri, terni, i. t. d.

4. Multiplicativa, Povekshavajucha odgovarjaju na, *kulikoverzten* v. P. Jednoverzten, simplex, dvojverzten, duplex, i. t. d.

5. Proportionalia. Primerna: duplus, triplus.

6. Temporalia, Vrem.: bienis, triennis.

DEL II.

Od Zaimena.

Kaj je Zaime?

Zaime je Ztran Govorenya premenlyiva, koja mezto Imena poztavlena ztanovitu, Pershonu znamenuje.

Kulikoverztno je Zaime?

Vnogoverztno: mi vendar szamo nekoje ovde vuchilisze budemo. v. P. 1. Primitiva, iliti Zapochetna, koja od nikud nezpelyavajusze, takva jeszu: ego, tu, ille, sui, iste, is.

2. Derivata Izpelyana, koja iz drugeh Zaimen zapochetneh izpelyajusze, kakti, iz ego, meus, iz tu, tuusi iz nos noster.

3. Relativa Zpomnyiva, kakti: qui, hic, iste, ille, ipse, is, idem.

4. Possesiva, Ladavna: meus, tuus, suus.

5. Interrogativa, Pitajucha: quis, qui, cuias, quisnam, i t. d.

DEL III.

Od Vremenorechi.

Kaj je Vremenorcch?

Vremenorech je premenlyiva Ztran Govorenya, koja ima Nachine, Vremena, i Oszobe, nema pako Padanya.

Kuliko verztna je Vremenorech?

Dvojverztna: Verbum Personale, Oszobna, Impersonale, Neoszobna. Verbum Personale ja Vremenorech, koja vsze tri Oszobe, ima, tak vu Jednobrojniku, kak vu Vechbrojniku. v. P. amo, amas, amat; amamus, amatis, amant. — Impersonale je, koja szamo trejtju Oszobu Jedinobrojnika ima. v. P. poenitet, pugnatur.

Nakaj je paziti pri Vremenorechi?

Paziti je: 1. Kojeje Fele. 2. kojega Nachina. 3. Kojega Vremena. 4. Koje Oszobe. 5. Kojega Broja. 6. Kojega Pregibanya iliti Conjugatie.

§ 1.

Od Felih Vremenorechih.

Kulikoje Felih Vremenorechih?

Jeszu chetiri Fele: Activum, Chinecha; Passivum, Terpecha; Neutrum, Szrednya; y Deponens iliti Poztavna Vremenorech.

1. Activum, iliti Chinecha je, koja na Szlovu *o* dokonchasze, znamenuje chinenye, y more Terpecha poztati, akosze *r* prida, ima takaj vszigdar Accusativusha poleg szebe, v. P. Ja chtejem knyigu, ego lego librum.

2. Passivum iliti terpecha Rech je, koja na *or* dokonchasze, more Chinecha poztati, akosze *r* odhiti, y ima Znamenuvanye Terpleнya. v. P. Ja harimsze od drugoga.

3. Neutrum iliti Szrednya, koja na Szlovu *m* ali *o* dokonchasze nemore Terpecha poztati, zvan szamo vu trejtji Pershoni Jedinobrojnika poznasze, da nemore imati Accusativusha. v. P. sum, sto sedeo.

4. Deponens, iliti Poztavna, koja na Szlovku *or* dokonchasze, ima Znamenuvanye chineche y szrednye Rechi, pregiblyesze pako kakti Terpecha. v. P, utor, vsivam, uteris, vsivash, utitur, vsiva.

§ 2. 3.

Kulikoverztne jeszu Vremenorechi?

Jeszu chetveroverztne. 1. Zapochetne, koje od nikud neizpelyavajusze. Kakti lego, dico.

2. Izpelyane, koje ali iz Vremenorechih zapochetneh, ali iz Imen izpelyane jeszu. Kakti dictito iz dico, numero, iz numerus. 3. Prozte, kakti lego, facio. 4. Zeztavlene, koje z-Preztavkom kojem ali z-Imenom ali zdrugum Rechjum zeztavlyajusze. v. P. perlego, conficio, aedifico, calefacio.

§ 4.

Kuliko je Nachinov pri Vremenorechi?

Chetiri: Indicativus, Kasuchi, Imperativus, Zapovedajuchi, Conjunctivus, Vesuchi, y Infinitivus, Nezversheni, koji niti Broja niti Oszobe nema.

Kuliko je Vremen?

Pet: Tempus praesens, vezdashno Vreme: Praeteritum Imperfectum, polpresheztno Vreme; Praeteritum Perfectum, zevszema presheztno Vreme; Praetaeritum Plusquamperfectum, zdavna presheztno Vreme; y Futurum, Buduche.

Kuliko je Brojev?

Dva: Numerus Singularis, Jedinobrojnik. Numerus Pluralis, Vechbrojnik.

Kuliko je Oszobih?

Tri: Perva ego, ja. Druga tu ti. Trejtja ille, on, ali vszaki Substantivum, y drugi Pronomen, trejtju Oszobu napervoztavlya.

§ 5.

Od Pregibanya Vremenorechih naredneh.

Kaj je Pregibanye Vremenorechih?

Conjugatio, iliti Pregibanye, je Menanye Vremenorechi chez Nachine, Vremena, Oszobe, y Broje.

Kuliko je Pregibanyih iliti Conjugatiih?

Chetiri: Perva izhaja vu drugi Pershoni vezdashnega Vremena, kasuchega Nachina, na *as*. Nezversheni Nachin na *are*; kakti amo, as, are. — Druga Conjugatia, izhaja na *es*, y drugi *ere*, kakti doceo, es, ere. — Trejtja na *is* y kratki *ere*, kakti lego, is, ere. — Cheterta na *is*, *ire*, kakti audio, audis, audire.

Pazka. Koje Vremenorechi poleg oveh chetirih Pregibanyih pregiblusze, zovejuse Naredne; — koje pako od Naredbih oveh odztupluju Nenaredne jeszu.

Pregibanye pomochlive Rechi *sum* poglej vu skolni Knyigi Lizt 67 y szledeche.

Pazka. 1. Zeztavlyene Rechi iz Vremenorechi sum pregiblejusze po vszeh Vremenah, kak god prozta Rech sum, kakti: absum, desum, praesum y ozt jedini *prosum* iznimlesze, ter vu vszeh oneh Vremenah y Oszobah koje pri sum, od Szamoglasznika pochimlyusze, dobiva za pro Szlovo *d.* v. P. Prosum, prodes, prodest,

Pl. prosumus, prodestis, prosunt; proderam; prodero. y t. d.

Pazka. 2. *Absum* y *praesum* imaju takaj Delnikorech vezdashnyega Vremena (Particip. praesent. Tempor.) absens praesens; druga nijedna iz sum zeztavlena Rech.

Od chetireh narednih Pregibanyih.

Odkud izpelyavajusze Vremena chetireh narednih Pregibanyih

Od chetireh koreniteh Vremen, koja navadno vu Rechniku iliti Dictionarium nahadyajusze, ali od Navuchitela povedajusze.

Kajaszu ova korenita Vremera?

Jeszu 1. Vezdashne Vreme Indicativusha vu pervi Oszobi, koje izhaja na *o*. 2. Vezdashne Vreme Infinitivusha, koja izhaja na *re*. 3. Zevszema presheztno Vreme, koje izhaja na *i*. 4. Lesecha Rech iliti Supinum na *um*.

Kuliko Vremen izpelyavasze iz Kasuchega Nachina vezdashn. Vrem.?

Izpelyavasze pet Vremen.

1. Polpresheztno Vreme Kasuchega Nachina, tak da pri pervi Conjugatii on *o* obernesze na *abam*, bude am-o, am-abam, pri drugi on *o* na *bam* bude doce-o, doce-bam, pri trejtji y cheterti on *o* na *ebam* bude leg-o, leg-ebam, audi-o, audi-ebam.

2. Buduche Vreme kasuchega Nachina, tak da on *o* pri pervi Conjugatii obernesze na *abo*

bude am-o am-abo. Pri drugi on *o* na *bo* bude doce-o, doce-bo Pri trejtji y cheterti on *o* na *am* bude leg-o, leg-am, audi-o, audi-am.

3. Buduche Vreme zapovedajuchega Nachina, iz trejtje Oszobe Jedinobrojnika tak, dasze k-onomu *t* prida Szlova *o* bude amat-o, docet-o, legit-o, audit-o.

4. Vezdashne Vreme Conjunctivusha, da pri pervi Conjugatii on *o* obernesze na *em*, bude am-o, amem. Pri drugi, trejtji y cheterti on *o* na *am*, bude doce-o, doce-am, leg-o, leg-am, audi-o, audi-am.

5. Participium praesentis Temporis, dasze on *o* oberne pri pervi Conjugatii na *ans*, bude am-o, am-ans; pri drugi Conjugatii na *ns*, doce-o, doce-ns; pri trejtji y cheterti na *ens*, leg-o, leg-ens, audi-o, audi-ens. — Odovud pako zpelavasze gerundium, y particip. futuri passivi na *dus*.

Koja Vremena izpelyavajusze iz Infinitivusha re?

1. Zapovedajuchega Nachina vezdashnye Vreme, dasze on *re* odhiti pri vszeh 4 Conjugatiah, v. P. ama-re, doce-re, lege-re, audire; oztane ama, doce, lege, audi.

2. Imperfectum Conjunctivi, dasze k-onomu *re*, prida Szlova *m;* bude, amare-m, docere-m, legere-m, audire-m.

Kuliko Vremen zpelyavasze iz Perfectuma na i?

Chetiri: 1. Plusquamperfectum Indicativi, dasze on *i* oberne na *eram* bude amav-i, ama-

v-eram, docu-i docu-eram, leg-i, leg-eram, audiv-i, audiv-eram.

2. Praeterit. perfectum Conjunctivi, dasze on *i* oberne na *erim;* bude, amav-i, amav-erim, docu-i, docu-erim, leg-i, leg-erim, audiv-i, audiv-erim.

3. Plusquamperfectum Conjunctivi, dasze k-onomu *i* prida *ssem*; bude, amavi-ssem, docui-ssem, legi-ssem, audivi-ssem.

4. Futurum Conjunctivi, dasze on *i* oberne na *ero;* bude, amav-i, amav-ero, docu-i docu-ero, leg-i, leg-ero, audiv-i, audiv-ero.

Koja Vremena izpelyavajusze iz Supinuma na um?

1. Futurum Infinitivi, dasze on *m* oberne na *rus, ra, rum, esse,* bude iz amatu-m, amatu-rus, ra, rum, esse, iz doctu-m, doctu-rus, ra, rum, esse, y t. d.

2. Participium futuri temporis, dasze on *m* oberne na *rus, ra, rum,* buhe amatu-rus, amatu-ra, amatu-rum y t. d.

Od Izpelyavanya Vremen Terpeche Rechi.

Kaksze izpelyavaju Vremena Terpeche Rechi?

Vremena, koja vu chinechi Feli izhajaju na *o* dobiju k-onomu *o* joshche *r*. v. P. amo, amor, doceo, doceor, amabo-r, docebo-r, amato-r, doceto-r. y t. d.

2) Koja vu chinechi Feli izhajaju na *m*, oberneju on *m* vu terpechem Glaszu na *r*, v. P. amaba-m, bude amaba-r, ame-m, ame-r.

3) Vezdashne Vreme zapovedajuchega Nachina, je jednako z-Infiniti. chineche Fele v. P. amare, docere y t. d.

4) Praesens Infinitivi chineche Fele obernesze on *e* na *i;* bude amar-e, amar-i, docer-i audir-i. Iznimlusze trejtje Conjugatie Rechi, koje czelu Szlovku *ere* oberneju na *i*. — Kakti, leg-ere, leg-i.

Na Liztu 123.

Pregibanye Rechi Poztavne (Deponens.)

Kaj oszebujnoga je zapametiti pri Pregibanyu poztavneh Rechih?

Da zvan toga, dasze po vszeh Vremenah kakti terpeche Rechi pregibleju, vendar josh imaju, Participium Praesentis, y futuri Temporis Gerundia, y Supina, kaj verba Passiva nemaju.

Kaksze poznaju Deponentia, na koju Conjugatiu zpadaju?

Iz druge Pershone Indicativusha. — Perve Conjug. izhajaju na *aris*, precor, precaris; Druge na dugi *eris*, polliceor, polliceris. Trejtje na kratki *eris*, morior, moreris. Cheterte na *iris*, blandior, iris.

Od Pregibanya Nenaredneh Vremenorechih.

Kaj je Vremenorech Nenaredna?

Koja od obchinzke Naredbe chetireh naredneh Conjugatiih odztupluje; takve Vremenorechi jeszu, possum, fero, edo, comedo, fio, eo, volo, nolo, malo. Lizt 132 y szledechi.

Pazka. Zeztavlyena iz fero pregiblusze, Kakgod prozti fero, v. P. affero, affers, affert, y t. d. Praemefero iznimlyesze, ar po vszeh Oszobah, Zaime Pershone vu Ablativushu zgovarjasze, kakti Predztavek *prae* potrebuje Ablativusha, v. P. praemefero, praetefers, prae*se*fert, prae *nobis* ferimus, prae *vobis* fertis, prae*se*ferunt, y t. d. pag. 133.

Od *facio* zapametiti je.

Pazka 1. Facio vu chinechi Feli, pazisze na 3. Conjugatiu, y pregiblesze po vszeh 5 Vremenih kakti lego; vu terpechi pako Feli ima *fio* ne pako facior. Lizt 139.

Pazka 2. Facio nema vu terpechi Feli Imperativusha, nego fias.

Pazka 3. Vsze zeztavlene Vremenorechi iz facio, ako zadersiu Szlovu *a* Praesentis, imaju vu Passivumu fio. v. P. Tumefacio, tumefio, calefacio, calefio. y t. d.

Ako pako on *a* Praesentis premeniju na i, pazijusze tak vu chinechi, kak vu terpechi Feli na lego, v. P. afficio, afficior, conficio, conficior. y t. d. affice; confice.

Pazka. 4. Dico, duco, facio, y iz oveh zeztavlena imaju vu Imperativushu dic, duc, fac, praedic, calefac, y t. d.

Od *eo* zapametiti je.

Pazka 1. Vsze zeztavlene Vremenorechi iz *eo* pregiblusze kak y Prozti eo. v. P. adeo, circumeo, exeo, ineo, y t. d.

Pazka 2. Veneo, akoprem iz eo zeztavlyasze, ima vendar Znamenya terpeche Fele, znamenuje prodavamsze, pregiblyesze pako kakti *eo;* nema Imperativusha, Gerundia, Supina, niti Participia.

Pazka 3. Queo, y nequeo takaj pregiblusze, kakti eo, szamo da nemaju Imperativusha, Gerundia, y Participium praes. temporis.

Od *coepi, memini, novi, odi.*

Pazka 1. Ove chetiri Vremenorechi nemaju Praesensha Indicativusha, niti vsza ona Vremena, koja iz nyega zpelyavajusze. Praeteritum vendar poztavlasze mezto Praesensha.

Pazka 2. Coepi ima takaj terpeche Fele Perfectuma coeptus a um.

Pazka 3. Novi vu drugi Pershoni Perfectuma, y vu drugeh Vremenah on *vi* odhitava, v. P. nosti, mezto novisti, noram, mezto noveram. y t. d.

§ 2.

Od Pregibanya Vremenorechih neoszobneh.

Kulikoverztne jeszu Rechi neoszobne?

Dvojverztne: Chineche, kakti pudet, poenitet, piget, y terpeche, kakti pugnatur, itur, curritur, egetur.

Na kajsze paziju Vremenorechi Neoszobne?

Pazijusze 1) na pervu Conjugatiu, kakti tonat, tonabat, tonuit, y t. d.

2) Na drugu Conjugatiu, kakti oportet, oportebat, oportuit, y t. d.

3) Na trejtju Conjugatiu, kakti accidit, accidebat, accidit, y t. d.

4) Na chetertu Conjugatiu, kakti evenit, eveniebat, evenit, y t. d.

Odkud bivaju neoszobne Rechi terpeche Fele?

Poztaju zvekshinum iz szrednyeh Rechih (Neutr.) koje nemaju terpechu Felu, zvan vu trejtji Oszobi. v. P. cantatur, sedetur.

DEL IV.

Od Delnikorechi (Particip.)

Kaj je Delnikorech?

Je premenliva Ztran Govorenya, iz Vremenorechi izpelyana, koja ima Vremena, Padanya, y visheput Ztupaje.

Na kaj je paziti pri Delnikorechi ?

Paziti je oszebujno, kojega je Vremena, jeli vezdashnega, zevszema presheztnoga, ali buduchega.

1) Delnikorech vezdashnega Vremena, izhaja na *ans*, ali *ens*, y nachinyasze iz vszake Fele Vremenorechih, szamo iz terpeche ne, premenyasze kakti Adjectivum jednoga Izhajanya 3. Declinatie.

2) Delnikorech zevszema preshezt. Vrem. (Participium praeter. temporis) izhaja na *tus*, *sus*, ali *xus*, y nachinyasze szamo iz terpecheh y poztavneh Vremenorechih, pazisze na bonus, a, um. v. P. amatus, usus, amplexus.

3) Delnikorech buduchega Vremena (Participium futuri temporis) je dvojverztna, izhajajucha na *rus* izpelyavasze pri vszeh Vremenorechih, zvan terpecheh iz Supinuma; kakti amaturus, docturus, y t. d. iznimlyusze orior, morior, nascor; imaju oriturus, moriturus, nasciturus.

Izhajajucha na *dus* izpelyavajusze szamo od Passivuma kakti amandus, od amor; vechput takaj poztavne Rechi, koje terpiju poleg szebe Accusativusha, imaju Particip. futuri tempor. na *dus*, kakti sequendus, execrandus, ulciscendus, od sequor, execror, ulciscor.

Oztala pazijusze, koja y pri Adjectivumih.

DEL V.

Od Predztavka (Praepositio.)

Kaj je Predztavek?

Je nepremenlyiva Ztran Govorenya, koja drugem Rechjam predpoztavlyasze, ali zapoztavlyasze, y ztanovito Padanye potrebuje, najmre Accusativusha, Ablativusha, ali jedno y drugo Padanye; poglej vu Knyigi skolni. Lizt 160.

Od tenus, do.

Pazka. Tenus, kada dojde z-Imenom, koje je vu Vechbrojniku, potrebuje Genitivusha, y zapoztavimusze, v. P. lumborum tenus, do Bokov, comarum tenus, do Kechke. — Kadaje pako Ime vu Jedinobrojniku, onda potrebuje Ablat., y zapoztavimusze; v. P. pectore tenus, do Persz, genu tenus, do Kolena.

Clam, potajno.

Pri dobreh Piszczih nahadyasze z-Ablativushem, ali z-Accusativushem. v. P. Clam Patre, ali clam Patrem.

In, sub, super, vu, pod, zverhu.

Na Pitanye kam? potrebuje Accusativusha; v. P. idem vu Skolu, eo in Scholam. — Na Pitanye gde? Ablativusha; v. P. bilszem vu Czirkvi eram in Templo.

DEL VI.

Od Prirechka (Adverbium.)

Kaj je Adverbium?

Je nepremenliva Ztran Govorenya, koja drugeh Rechih Znamenuvanye raztolnachuje, y izpiszava. v. P. dobro odgovarja; bene respondet.

Kulikoverztna jeszu Adverbia?

Jeszu Vnogoverztna: kojeh Imenuvanya, y Fele poglej vu Knyigi Skolni. Lizt 164.

Adverbia pako iz Adjectivumov izpelyana, koja na *ter*, na *o*, ali *e* izhajaju, najdesh vu mojem kratkom Naputjenyu za Omissiami.

DEL VII.

Od Medmetka (Interjectio.)

Kaj je Medmetek?

Je nepremenliva Ztran Govorenya, koja vszakojachka Szercza Gibanya ochituje, v. P. Chudenya, kakti: o! vah! hem! Saluvanya: Ah! heu! y zpodobna. Lizt 172.

DEL VIII.

Od Veznika (Conjunctio.)

Kaj je Veznik?

Je nepremenliva Ztran Govorenya, zkojum neszamo poszebne Rechi, nego takaj czeli Izgovori zkupa vesejusze.

Od Veznikov, koji Conjunctivusha potrebuju, y kojisze zapoztavlyati moraju, poglej Pridavek od mojega kratkoga Naputjenya.

Cheternajzt Naredbih

. od

Szlaganya Izgovorov, iliti Praecepta.

Praeceptum I.

Vremenorech oszobna zvershenoga Nachina potrebuje Nominativusha ochiveztnoga, ali otajnoga, y z-nyimsze szlase vu Broju y Oszobi. v. P. Akoszi zdrav dobro je, ja pako jeszem zdrav. Si vales bene est, ego quidem valeo.

Ov Nominativush odgovarja na Pitanye gdo? v. P. ako gdo je zdrav? ako *ti* jeszi zdrav; ovde Nom. je otajen, razmevasze ti.

Praeceptum II.

Vremenorech oszobna nezvershenoga Nachina potrebuje poleg szebe Accusativusha, kadasze Conjunctia quod van zpuscha, v. P. Radujemsze, da ti zdrav jeszisze povernul, gaudeo te salvum redivisse.

Praeceptum III.

Vszaka Vremenorech oszobna zvershenoga Nachina, more dva Nominativusha imati, ako obodvoja Imena na jedno Dugovanye zpadaju; — to pako najvishe biva z-Rechjum pomochlivum sum; kak takaj forem, fio, evado, existo, maneo, nascor, orior, y z-Rechi terpechemi Imenuvanya, kakti appellor, dicor, nominor etc. v. P. Ztarozt izta je beteg. Senectus ipsa est morbus.

Ovde z-jednem Nominativushem pitasze, z-drugem odgovarja. v. P. gdo je beteg, odg. Ztarozt izta je beteg.

Praeceptum IV.

Vremenorech chinecha za szobum potrebuje Accusativusha v. P. Dobri dechaki lyubiu navuke; Pueri ingenui amant literas.

Ov Accusativush odgovarja na Pitanye koga? v. P. gdo lyubi, — dobri dechaki lyubiu, koga? Navuke.

Praeceptum V.

Vremenorech terpecha potrebuje Ablativusha z-Predztavkom *a*, ali *ab*. v. P. Od

dobreh dechakov lyubiusze navuki, a pueris ingenuis amantur litterae.

Praeceptum VI.

Kuliko goder puti dva Imena Szamoztavna na jednako Dugovanye zpadajucha vu Govorenyu zkupa dojdeju, onda i vu jednako Padanye poztavijusze. v. P. Varash Rim, Urbs Roma; Marco Tulius Cicero. Marcus Tulius Cicero.

Praeceptum VII.

Kuliko goder puti dva Imena szamoztavna na razluchna Dugovanya zpadajucha, vu Govorenyu napervodojdu prez Veznika onda jedno poztavisze vu Genitivush, koje na Pitanye chije? chijega? odgovarja; drugo pako kamga Pitanye donasha. v. P. Knyiga Pompejusheva, Liber Pompeji, Kastiga Greha, Poena peccati.

Praeceptum VIII.

Imena pridavna, Zaimena, i Delnikorechi szlasejusze z-szvojemi Szamoztavnemi Imeni vu Zpolu, Broju, i Padanyu. Kakti: Zanemarna mala Izkricza, velikogo vnogoput je zrokuvala Pogora. Contempta parva Scintilla magnum saepe excitavit Incendium.

Praeceptum IX.

Zpomnyivo Zaime qui, quae, quod, szlasesze z-prediduchem (iz perveshe Constructie) Substantivumom, vu Zpolu i Broju, ne pako

vszigdar vu Padanyu, v. P. Dobilszem Lizta, koj meni je poszlan. — Accepi Litteras, quae mihi missae sunt.

To izto zapametiti je pri Zeimenih hic, iste, ille, ipse, is, idem, kada mezto Relativumu ztoji.

Praeceptum X.

Vszaka Vremenorech terpi poleg szebe Predztavka z-zsvojem Padanyem. v. P. Bilszem vu Czirkvi, fui in templo. Idem vu Skolu, eo in Gymnasium.

Praeceptum XI.

Vszaka Vremenorech, i vnoga Imena moreju Dativusha imati onoga Dugovanya, ali Pershone, na koje Haszen, ali Kvar kaj biva. Ov Dativush odgovarja na Pitanye komu? v. P. Tebi orjesh, tebi vlachish, tebi szejesh, tebi szamomu i sel budesh. Tibi aras, tibi occas tibi seris, tibi eidem et metes.

Praeceptum XII.

Ime znamenujuche Vreme, Leto, Meszecza Tjedna, Dana ali Vuru na pitanye kak dugo? poztavisze vu Accusativush, ali vu Ablativush, bolye vendar vu Accusativush, v. P. Troja Varash bilje deszet let obszedyen. Troja decem annis vel annos obsessa erat.

Ako pako nepitasze na Pitanye kak dugo? nego na Pitanye *gda?* ali *kada*, onda poztavisze vu Ablativush prez predztavka *in* v. P.

To szeje vu lanzkom letu dogodilo, id superiore anno evenit.

Drugi vszaki Predztavek poztavisze v. P. ante paucos Dies, per tres annos, post unam horam.

Praeceptum XIII.

Vszakoj Vremenorechi pridatisze more jeden Ablativush zmed chetireh Felih.

1. Znamenujuchi Czenu, za kojusze kaj kupi, i ov Ablativush Czene poztavisze prez Predztavka *pro.* v. P. Kupilszem Knyigu za dva Forinta, bude: Emi librum duobus florenis.

2. Znamenujuchega Orudelye, zkojem kaj chinisze, v. P. pishem z-Perom: *scribo calamo.*

3. Znamenujuchega Zroka, zbog kojega kaj biva; v. P. Szluga tvoj od glada je poginul. Servus tuus interiit fame.

4. Nachina, po kojem kaj biva; Nachin pako odgovarja vszigdar na Pitanye kak v. P. Kriviczu je zterplivnem Szerdczem podneszel. Injuriam tulit aequo animo.

Pazka 1. Ako Szamoztavno Ime znamenajuche Nachina szamo prez Adjectivuma odgovarja na Pitanye kak? onda Predztavek *cum* poztavisze. v. P. Tvojega Lizta z-Veszeljem chtelszem. Tuas Literas cum voluptate legi.

Pazka 2. Ako pako z-Substantivumom dojde i Adjectivum, onda Praepositio cum poztavisze ali napervo, ali med Adjectivum y Substantivum, ali pak zevszema van zpuscha-

sze. v. P. Tvojega Lizta z-velikem Veszeljem chtelszem. Tuas literas magna cum voluptate, vel, cum magna voluptate, vel, magna voluptate legi.

Substantiva znamenujucha Nachina jeszu, koja znamenuju Szerdcza Gibanye, Krepozt, ali Zlocheztochu. v. P. Ztrah, Dyedyernozt, Gruztenye, Vedyanye, Nazlob, Szerditozt, Radozt, Hvalu, Salozt, Mudrozt, Bedaztochu, Shegavozt, Chlovechnozt, Previdnozt, i. t. d.

Pazka 3. Ako vu Horvatzkom ime Pajdastvo, iliti Dugovanye, prez kojega lehko moresze biti, znamenuje, onda *cum*, Predztavek morasze poztaviti. v. P. z-Bratom jeszem izishel, cum fratre exivi. — Ako pak Znamenuje Orudelye, iliti takvo Dugovanye, prez kojega, ali nyemu zpodobnoga, kaj vchinitisze nemore, onda *cum* neszmesze poztaviti. v. P. z-Paliczum jeszemga vudril, baculo eum percussi.

Praeceptum XIV.

Gerundia, Supina, i Participia potrebuju poleg szebe ono Padanye, koje i Vremenorech, iz koje ova nachinyajusze. v. P. Pishem Lizta, Vreme je za piszati Lizta, idem piszat Lizta, budem piszal Lizta: *Scribo literas*, tempus est scribendi literas, eo scriptum literas, sum scripturus literas.

Pridavek.

Od Imen Varashev etc.

1) Na Pitanye Gde? Imena Laztovita Varashev, Szel y Tergovischih, perve y druge Declinatie poztavijusze vu Genitivush. v. P. Bilszem vu Rimu, vu Varasdinu. Fui Romae, Varasdini.

2) Ako pak jeszu trejtje Declinatie, ali Vechbrojnika, onda na Pitanye Gde? poztavijusze vu Ablativush. v. P. Zadersavasze vu Neapolishu, Atheni. Moratur Neapoli, Athenis.

3) Na Pitanye Odkud; kojeszu god Declinatie, y kojegagod Broja, vu Ablativush. v P. Povernulszeje iz Ternave, iz Athenih, iz Cartagina. Redivit Tyrnavia. Athenis, Carthagine.

4) Na Pitanye kam? poztaviusze vu Accusativush: v. P. odishel je vu Ternavu, vu Gradecz, vu Benetke. *Pro*fectus est Tyrnaviam, Graecium, Venetias.

Od Nezvershenoga Nachina.

Ako dojdu dve Vremenorechi vu Constructii, onda ona, koja vu Horvatzkom na *ti* izhaja, poztavisze vu nezversheni Nachin. v. P. Koj lagati zna, priszigati je vuchen; qui mentiri solet, peierare consvevit.

Od Pitajucheh Zaimen.

Kuliko goder puti vu Constructii dojde pi-

tajuche Zaime (Interrogativum) y napervo ali odzad nyemu Redditivum neodgovarja, ter ima poleg szebe Vremenorech na Razum chlovechanzki zpadajuchu, onda on Interrogativum potrebuje Conjunctivusha, y je zapametiti, kaj goder pri quod. v. P. Pazi, komu sze zaufash, vide cui fidas, premiszli, kaj tebi haszniviteshe je, Perpende, quid tibi utilius sit.

Vremenorechi na Razum chlovechanzki zpadujuche jeszu chujem, vidim, znam, neznam, razmem, verujem, zezvedam y t. d. zatem velim, povedam, podverdiavam tajim szvedochim pokasujem, raztolmachujem, dvoim y t. d.

Interrogativa, i Redditiva poglej vu skolni Knigi L. 201.

LEHKI NACHIN

za szlagati Izgovore vu Diachkom.

1) Prechtetisze mora visheput czeli Poszel (Occupatia) dasze razme, od chesza je Zpomenek; pri Vremenorechih dobro napiszatisze moraju zadnye Szlovke druge Pershone y Infinitivusha etc., kakti amo, as, are, avi, atum. Pri Imenih pako Zpolniki hic, haec, ali hoc, y Genitivush kakti Mensa, ae.

2) Pogledati je treba, kam koj Adjectivum zpada, i z-kojem Substantivumom szlagatisze mora.

3) Pred Szlaganyem morasze z-kratkum Molitvum zazvati Dar Duh Szveti.

Kajsze vu iztom Szlaganyu paziti mora?

Vu obchinzkom Pamet naj nebude raztreshena, Miszel naj bude zkup zpravlena, z-nikem nezpominatisze, Ochi jedino na Poszel vuperte dersati, po knyigi ne preveh dugo razkapati, y pri jednoj Constructii tak dugo ne zabavlatisze, da onda Vreme za druge prekratko poztane.

Zatem pazitisze mora, dasze premenlive Ztrani Govorenya poleg cheternajzt Praeceptumov szlosiju: — Zato.

Prechtetisze mora josche jenput czela Okupatia, iliti dani Poszel, dasze razmeti more, od chesza vu nyem je Zpomenek; onda prechtejesze pervi Izgovor, iliti perva Constructia do Cherknye, zatem pitatisze je potrebno:

Na Pitanya: gdo? odgovarja Nominativus.
— — chije, chijega? — Genitivus.
— — komu — Dativus.
— — koga, kaj, kam? — Accusativus.
Pri znamenyu Izkrichanya! — Vocativus.
Na Pitanye: od koga, gde, z-kem? Ablativus.

Vszaka Rech moresze zaznamenuvati z-onem Padanyem, vu koje poleg Pitanya dojti ima, ter onda delasze ovem Redom.

Najpervich gledisze Jeli je koj Veznik, iliti Conjunctia, kojabi potrebuvala Conjunctivusha, zatem gledisze gde je Nominativush, kojmi na Pitanye gdo? je odgovoril, y jeli ima szvo-

jega Adjectivuma, koj z-nyim poleg oszmoga Praeceptuma szlositisze mora.

Za Nominativushem delasze Vremenorech, potlam oztala Padanya. Pazitisze pako mora

a) *Pri Vremenorechi.*

Koje je Fele?
Koje Conjungatie?
Kojega Nachina?
Kojega Vremena?
Koje Oszobe?
Kojega broja?

Y vu Ztanoviteh Vremenah kojega Zpola.

b) *Pri Szamoztavnem Imenu.*

Koje je Declinatie?
Kojega Zpola?
Kojega Broja?
Kojega Padanya?

c) *Pri Pridavnem.*

Koje je Declinatie?
Kojega Padanya?
Kojega Broja?
Kojega Zpola?
Kojega Ztupaja?

Vu Peldi.

hic h. h. singularis haec suus,
puer, i sine h. e. attentio, nis a, um
1 6 6 4
Decsaki prez oszebujne Pazlivozti szvoja

hoc multus, a, um hic
thema, tis

4 6 error, is
Piszma z vnogemi Falingami

impleo, es, ere evi, etum
napunili budu.

Pitamsze ovak.

Gdo? napunil bude. Odg.: Dechaki napunili budu; zaznamenujem Dechaki z-1 bude Nominativus.

Koga? napunili budu. Odg.: Piszma szvoja; zaznamenujem Piszma szvoja z-4 bude Accusativus.

Z-kem napunili budu? z-vnongemi Falingami, zaznamenujem z-vnogemi Falingami z-6 bude Ablativus.

Prez chesza? prez oszebujne Pazlivozti; zaznamenujem oszebujne Pazlivozti z-6. Kajti sine Praepositio potrebuje Ablat.

Kada po Pitanyih Padanya poznamenuval jeszem, onda poleg gore recheneh Naredbih pochmem szlagati od Nominativusha, ter mi izide Izgovor ovem Nachinom.

Pueri sine singulari attentione sua themata multis erroribus implebunt.

Ter na ov Nachin czeli Poszel vu kratkom Vremenu, y dobro szlositisze more, ako vszaki izgovor poszeb z-jednakum Marlivoztjum ovak delasze.

Admittitur ad reimprimendum

Maurovich,

R. L. R.